СЕРІЯ «Економіка»

УДК 332.14

[https://doi.org/10.52058/2708-7530-2021-10\(16\)-259-272](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2021-10(16)-259-272)

Бєлоусов Ярослав Ігорович кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри технологій легкової промисловості, Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля, проспект Центральний, 59-а, м. Сєвєродонецьк, 93406, тел.: (06452)4-03-42, e-mail: 2exa@ukr.net

Бєлоусова Любов Іванівна кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри публічного управління, менеджменту та маркетингу, Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля, проспект Центральний, 59-а, м. Сєвєродонецьк, 93406, тел.: (06452)4-03-42, e-mail: belousova_2014@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0002-7025-2399>

Сєребряк Ксенія Ігорівна доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки підприємництва, Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля, проспект Центральний, 59-а, м. Сєвєродонецьк, 93406, тел.: (06452)4-03-42, e-mail: Sieriebriakki@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0002-5722-7463>

СУТНІСТЬ ПЛАНУВАННЯ ТА АНАЛІЗ ЧИННИКІВ ВПЛИВУ НА РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Анотація. В статті розкрито сутність планування та досліджувалися чинники, що впливають на розвиток підприємств легкої промисловості, які проявляються у нестачі оборотних коштів, недостатньої уваги з боку держави та підтримки на законодавчому рівні, у відсутності ефективних комунікаційних каналів, засиллі надмірним обсягом імпортованих товарів легкої промисловості, які заповнили ринки збуту України. Відмічено негативний вплив таких факторів, як відсутність моніторингових досліджень щодо фактичного обсягу продажу товарів підприємств легкої промисловості, нерозвиненість власної сировинної бази і логістичних мереж, отримання та використання недостовірної інформації, і, як наслідок, ускладнення при прийнятті керівником підприємства управлінських рішень, відповідних до ринкових вимог. Зроблено висновок, що така ситуація може призвести до втрати або зміни орієнтирів підприємства, до викривлення або ігнорування його цілей, невизначеності у формуванні завдань та кардинальної зміни завдань у виробничій сфері, їх підміни.

Зазначено, що окрім нерозподіленого прибутку джерелами фінансування

підприємств легкої промисловості є інвестований капітал, амортизаційні відрахування, кошти венчурного капіталу, частина основних фондів, яка підлягає реінвестуванню через продаж, внутрішні грошові накопичення, які зазвичай обмежені, але мають властивості до швидкого просування, банківські кредити на розвиток підприємства або корпоративні кошти за умови, коли підприємство легкої промисловості знаходяться у складі акціонерної компанії.

Досліджено, що накопичені проблеми з питань розвитку підприємств легкої промисловості не вирішуються в повному обсязі на законодавчому рівні, недосконалість та часті зміни податкової політики, порушення митного законодавства, засилля надмірним обсягом імпортованих товарів легкої промисловості, які заповнили ринки збуту України, невизначеність підприємствами шляхів подолання конкуренції, відсутність моніторингових досліджень щодо фактичного обсягу продажу товарів легкої промисловості, нерозвиненість власної сировинної бази і логістичних мереж, існування давальницьких схем сировинного забезпечення виробництва, нестача оборотних коштів та ціла низка інших проблем впливають на ефективність роботи підприємств легкої промисловості, знижуючи їх конкурентоздатність.

Ключові слова: підприємства легкої промисловості, чинники, вплив, принципи, планування, джерела фінансування, розвиток, проблемні питання.

Bielousov Yaroslav Ihorovich Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Light Industry Technologies, Volodymyr Dahl East Ukrainian National University, 59-a, Tsentralny Ave., 93406, Severodonetsk, tel. : (06452) 4-03-42, e-mail : 2exa@ukr.net

Bielousova Liubov Ivanivna Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Public Administration, Management and Marketing, Volodymyr Dahl East Ukrainian National University, 59-a, Tsentralny Ave., Severodonetsk, 93406, tel. : (06452) 4-03-42, e-mail: belousova_2014@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0002-7025-2399>

Sieriebriak Kseniia Ihorivna Doctor of Economics, Professor, Professor of the Department of Business Economics, Volodymyr Dahl East Ukrainian National University, 59-a, Tsentralny Ave., 93406, Severodonetsk, tel. : (06452) 4-03-42, e-mail: Sieriebriakki@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0002-5722-7463>

THE ESSENCE OF PLANNING AND ANALYSIS OF FACTORS AFFECTING THE DEVELOPMENT OF LIGHT INDUSTRY ENTERPRISES

Abstract. The article reveals the essence of planning and examines the factors affecting the development of light industry enterprises, which are manifested in the lack of working capital, insufficient attention from the state and support at the legislative

level, lack of effective communication channels and excessive import of light industry products that flooded the markets of Ukraine. There is also negative impact of such factors as the lack of monitoring studies on the actual sales of light industry products, underdevelopment of its own raw material base and logistics networks, obtaining and using inaccurate information, and, as a consequence, difficulties in making managerial decisions by the head of the enterprise that meet the market requirements. It is concluded that such a situation can lead to loss or change of guidelines of the enterprise, to distortion or ignoring its goals, uncertainty of tasks and radical change of tasks in the production sphere, their replacement.

It is noted that in addition to retained earnings, the sources of financing of light industry enterprises are invested capital, depreciation deductions, venture capital funds, part of fixed assets to be reinvested through sale, domestic savings, which are usually limited but have rapid promotion properties, bank loans for enterprise development or corporate funds, provided that the light industry enterprise is part of a joint-stock company.

It is investigated that the accumulated issues on the development of light industry enterprises are not fully solved at the legislative level, imperfection and frequent changes in tax policy, violation of customs legislation, excessive import of light industry products that flooded the markets of Ukraine, uncertainty of ways to overcome competition, lack of monitoring studies on the actual sales of light industry products, underdevelopment of its own raw material base and logistics networks, existence of toll schemes for raw material support of production, lack of working capital and a number of other problems affect the efficiency of light industry enterprises, reducing their competitiveness.

Keywords: light industry enterprises, factors, influence, principles, planning, sources of financing, development, issues of concern.

Постановка проблеми. Сучасний стан економіки України вимагає від підприємств легкої промисловості подолання чисельних проблем, які пов'язані з недосконалою законодавчою нормативною базою, низьким рівнем експортного товарообороту, застарілим технічним та технологічним оснащенням, неврегульованим ринковим законодавством, що призвело до засилля вітчизняних ринків товарами легкої промисловості інших країн, іноді нелегального виробництва та сумнівної якості. Підприємства легкої промисловості стикаються з невизначеністю шляхів подолання конкуренції, з відсутністю моніторингових досліджень щодо фактичного обсягу продажу товарів легкої промисловості, нерозвиненістю логістичних мереж, з існуванням давальницьких схем сировинного забезпечення виробництва та з цілою низкою інших проблем, що впливають на ефективність їх роботи.

Частина підприємств легкої промисловості, яка займається інноваційною діяльністю та впроваджує новітні технології та новий сучасний продукт, проштовхуючи його на ринки збуту, невелика. Низький рівень власних

капіталовкладень, недостатність оборотних коштів, слабо розвинений механізм грошових запозичень та банківського кредитування, відсутність сприятливих економічних, правових умов гальмують залучення інвестиційних ресурсів, а це уповільнює економічний розвиток підприємств легкої промисловості і держави в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження питань розвитку підприємств, зокрема легкої промисловості зробили такі науковці: Козаченко Г.В., Заблудська І.В., Семененко І.М., Галгаш Р.А., Погорелов Ю.С., Ляшенко О.М., Іванов Ю.В., Ілляшенко С.М., Сазонець І.Л., Поважний А.С., Смирнова М.М., Ахромкін Є.М., Зубенко О.А., Кудріна О.Ю., Гриньова В.М., Садеков А.А., Озаріна О.В., Мільнер Б., Мазур І.І., Вінник О.М., Гребешкова О.М., Махова Г.В. та інші.

Але, в питаннях розвитку підприємств легкої промисловості та чинників негативного впливу на нього, в питаннях забезпечення максимальної надійності планових розрахунків та забезпечення постійного моніторингу залишаються невирішеними проблемні аспекти, які потребують подальшого вивчення і дослідження.

Методи дослідження. Методологічною та інформаційною базою досліджень є огляд наукових дослідницьких робіт фахівців з аналізу проблем управління розвитком підприємств легкої промисловості. В роботі були використані загальнонаукові та спеціальні методи дослідження і спостереження, теоретичного узагальнення матеріалу, порівняння і формалізації.

Мета статті. Метою роботи є дослідження сутності планування, як об'єкту управління та аналіз проблемних питань розвитку і управління підприємствами легкої промисловості, шляхів їх подолання, аналіз основних чинників негативного впливу на розвиток підприємств.

Виклад основного матеріалу. Підприємства легкої промисловості можуть бути малими або середніми і забезпечувати потреби споживача продукцією у невеликих партіях, обсягах, в межах потреб ринку, являють собою стратегічний потенціал, так як їх діяльність скерована на економічне зростання суспільства, через забезпечення ефективності соціальних зв'язків, впливає на розбудову інфраструктури регіону, а отже, держави. Цим вони покликані вирішувати цілу низку завдань, які не повинні бути формалізованими, та за які не завжди беруться великі підприємства. Тим самим, малі або середні підприємства легкої промисловості сприяють вивільненню великих підприємств від диверсифікації. Підприємства з малим або середнім оборотом коштів у своїй діяльності використовують низку підходів за допомогою яких пов'язують кількісні та якісні ознаки їхнього функціонування.

Невеликі підприємства легкої промисловості мають здатність до прискорення процесів покращення виготовленої продукції та темпів її реалізації, так як в їхній системі відсутні складні багаторівневі структури управління, вони легше впроваджують процеси модернізації та модифікації за рахунок того, що

управлінські рішення не проходять чисельні узгодження, а отже, ці підприємства більш гнучкі та керовані, схильні до пристосування. Такі підприємства мають мобільний характер, а стратегічне управління їх діяльністю має короткий шлях до перезавантаження завдань і удосконалення виробництва, яке орієнтоване на масового споживача, вони більш гнучкі та здатні маневрувати на ринку, реформуючи його сегменти та задовольняючи потреби населення у продукті різного за якістю.

Через активний економічний взаємозв'язок підприємства легкої промисловості мають здатність до прискореного процесу залучення споживача на ринку збуту. У цих умовах успіху на ринку досягають, насамперед, ті підприємства, які здатні оперативно і ефективно приводити у відповідність внутрішні можливості розвитку зовнішнім, що генеруються макро- і мікросередовищем. Це передбачає оцінку внутрішніх можливостей (потенціалу) суб'єкта господарювання і порівняння їх із зовнішніми можливостями і загрозами, що визначають умови діяльності на конкретних товарних ринках [1, с. 197].

Прибуток є критерієм ефективності діяльності підприємств легкої промисловості, основним внутрішнім джерелом формування капіталу, який забезпечує його розвиток. Чим більший рівень генерування прибутку підприємства в процесі його діяльності, тим менші його потреби в залученні фінансових коштів із зовнішніх джерел. Прибуток характеризує стійкість підприємства, зумовлює створення відповідних резервних фондів, стимулювання персоналу і керівництва до розширення і вдосконалення виробничого процесу, скорочення витрат і підвищення якості продукції. Для збільшення прибутку підприємства легкої промисловості уникають непродуктивних та попереджають виникнення понаднормативних витрат, фактів виготовлення та реалізації продукції за зниженими цінами, які підприємство вимушене встановлювати, наприклад, у зв'язку з виготовленням її з відхиленнями від стандартних, нормативних вимог та технічних завдань. В умовах розвитку ринкових відносин основним питанням щодо утримання стану рівноваги та досягнення конкурентоспроможності, підприємства легкої промисловості можуть використовувати такі джерела фінансування, як розумна зміна ціни у випадку виникнення незатребуваної продукції, що дає змогу дещо підвищити фінансові можливості підприємства, фінансовий потік від затребуваної продукції [2, с. 174,175].

Окрім нерозподіленого прибутку джерелами фінансування підприємств легкої промисловості є інвестований капітал, амортизаційні відрахування, кошти венчурного капіталу, частина основних фондів, яка підлягає реінвестуванню через продаж, внутрішні грошові накопичення, які зазвичай обмежені, але мають властивості до швидкого просування, банківські кредити на розвиток підприємства або корпоративні кошти за умови, коли підприємство легкої промисловості знаходиться у складі акціонерної компанії. Підприємства легкої

промисловості можуть фінансуватися холдингами, акціонерними компаніями, корпораціями, підприємницькими кластерами, політика яких ґрунтується на принципах ефективності та добровільності. Джерелами фінансування можуть бути зовнішні запозичені кошти, які зазвичай характеризуються більшою вартістю, залучені від стратегічних інвесторів, що мають за мету отримання надприбутків в майбутньому періоді, частина коштів поєднаного капіталу різних підприємницьких структур, але все ж залишається типова проблема для всіх підприємств легкої промисловості це низький рівень доступу до ринків капіталів.

Але, як інші підприємства, завданням яких є стала конкурентоспроможність і отримання прибутку через розвиток виробничої сфери та збуту готової продукції, підприємства легкої промисловості функціонують у відповідності до певного стратегічного плану, який скерований на розвиток підприємства в певному періоді часу, із зазначенням локацій, конкретних завдань і кінцевих результатів з терміном їх виконання та конкретних виконавців.

Процес планування, як оперативного так і стратегічного, на підприємствах легкої промисловості повинен спиратися на визначення всіх повноважень, обов'язків і заходів, зокрема й нестандартних ситуацій, визначення впливу на виробництво можливих збоїв в технологічному процесі. План базується на розрахунках певного обсягу коштів, які можуть бути витраченими на оновлення та відновлення процесів, він сприяє оптимальності використання промислових ресурсів та обґрунтуванню використання фінансових ресурсів. План розробляється у відповідності до встановлених критеріїв, норм і стандартів, і повинен передбачати вимоги і необхідні заходи для отримання в майбутньому фінансових та виробничих ресурсів. За умови зміни технології виробництва або типу продукції план також повинен змінюватися. План повинен бути зорієнтованим на можливі виникнення кризових явищ та небезпек, передбачати капіталізацію, заміну старого обладнання новим, прогресивним, добір кадрів, вміщувати інформацію про ідентифікацію особливо важливих виробничих та фінансових процесів, стандартизацію, застосування різноманітних форм, методів і механізмів, за допомогою яких будуть знівельовані наслідки небезпечних явищ. Актуальна інформація, яка визначає основні аспекти успішної діяльності, систематизовані пропозиції до плану, які містять статистичні, аналітичні і прогностичні показники, джерела звітнього характеру, облікове забезпечення стають підґрунтям для стратегічного планування діяльності підприємств легкої промисловості, можуть слугувати підставою для корегування та зміни вже розроблених показників або створення плану на прогностичний період, що потребує забезпечення інформаційної безпеки, яка полягає в захисті прав та інтересів підприємства, недопущенні використання інформації за службовим призначенням іншими особами.

Стратегічний план дає змогу оцінити сучасний стан і прогнозувати тенденції розвитку підприємства, капітал підприємства, реальний ресурсний потенціал, позначити майбутній прибуток, більш чітко визначити орієнтири розвитку від

яких залежить оцінка економічного стану підприємства легкої промисловості, яка проводиться через визначення чистого грошового потоку; визначити конкурентоздатність, рівновагу та сталість, оцінити рентабельність капіталу та її показники, за можливості порівняти економічний стан підприємства з конкурентними підприємствами, що сприяє визначенню місця на ринку.

Порівняно з показниками прибутку, чистого грошового потоку та доходу, показник рентабельності капіталу позбавлений недоліків: для підприємства, межі коливання цього показника є приблизно відомими, принаймні верхня межа, яка визначається особливостями галузі та використовуваної технології; порівняльні еталони для показника рентабельності капіталу є також відомими – такими еталонами можуть виступати рентабельність капіталу конкурентів, вартість банківського кредиту, середньогалузева норма рентабельності тощо. Це спрощує використання показника рентабельності капіталу для оцінювання результатів діяльності підприємства [3, с. 86].

Планування може відбуватися на підставі формальних і неформальних методів, які застосовуються за певних умов. Звичайно воно пов'язане з інформацією щодо розвитку інфраструктурного зовнішнього середовища в якому підприємство набуває розвитку, інформацією щодо конкурентів, кон'юнктури, ринків. При розробці плану важливим є визначення внутрішніх факторів, які впливають на результати діяльності підприємства легкої промисловості, та проведення моніторингу зовнішнього середовища і оперативного оцінювання можливих наслідків на виробничу систему.

Сформовані плани, які відповідатимуть вимогам управління підприємством легкої промисловості, є ефективним інструментом їх розвитку завдяки чому виникає можливість вчасно відреагувати на зміни у виробничому процесі, уникнути небажаних впливів зовнішнього середовища або конкурентів, передбачити або прорахувати майбутні втрати ресурсів, зниження фінансової стійкості.

Планування виробництва покращується завдяки тому, що воно спирається на реальні клієнтські замовлення, а не на прогнози або оцінки. Маючи доступ у реальному часі до точної інформації про наявні замовлення покупців, планові відділи можуть визначити групування робіт, послідовність виконання замовлень, закупівлі. Така можливість має особливе значення в умовах недостатності ресурсів: матеріальних, фінансових або людських. Маневрування ресурсами забезпечує надання їх у потрібному обсязі в потрібний час [4, с. 385].

Показники розвитку підприємств легкої промисловості можуть бути отриманими у вигляді параметрів, вимірів, коефіцієнтів, які несуть детальну інформацію про наявний ресурсний потенціал та впливають на визначення сильних і слабких позицій управлінської системи і функціонування самого підприємства. Високий рівень підготовленості, професіоналізм та досвід персоналу, який переймається проведенням моніторингу щодо просування підприємства до кінцевої мети, отримання конкретних аналітичних результатів

через систему збалансованих показників впливають на сильні позиції підприємства легкої промисловості.

Негативний вплив на розвиток виробництва, обумовлений скороченням трудового потенціалу, частково компенсується завдяки зростанню економічних засобів. Джерелом оновлення основних засобів є інвестиції в основний капітал. Незначний приплив інвестицій спостерігається саме в легку промисловість, що формує суттєві обмеження для розвитку даної галузі [5, с. 66].

В результаті отримання аналітичних деталізованих показників, раніше розроблений план підприємства легкої промисловості може набувати нових якостей, відображаючи стратегічні завдання. Розроблений план набуває удосконалення, яке можливе через розширення набору індикаторів, визначення критеріїв, розробку та впровадження норм, регламентів, параметрів, стандартів, характеристик, систем. План зумовлює нові механізми реалізації поставлених цілей, зміну моделі завдання, зміну методів вирішення поставлених завдань та методів контролю, що в свою чергу може сприяти розширенню обсягів збуту продукції, ефективному управлінню запасами, скороченню виробничих циклів, підвищенню ефективності процесів зборки у виробництві. З цих причин план повинен постійно піддаватися аналізу з боку менеджменту щодо результативності та доцільності запланованих заходів, з метою забезпечення стійкості підприємства та здатності до відновлення функціонування процесів і систем. Проведенню такого аналізу сприяє отримання достовірної інформації у вигляді оновлених характеристик ринку, внутрішньої та зовнішньої діяльності конкурентів, можливих загроз. Аналіз зовнішнього середовища може зводитися до вимірювання окремих показників, які характеризують діяльність підприємства легкої промисловості, визначення напрямів змін, які зумовлюють прогнозування майбутнього розвитку підприємства.

Отриманні показники можуть надавати ґрунтовну характеристику процесам, що впливають на економічний стан підприємства, попереджати про виникнення ризикових ситуацій, пов'язаних з необізнаністю менеджменту щодо механізмів формування інфраструктури зовнішнього середовища, із зміною умов збуту, з реальною потребою споживачів у продукції, із зміною політики ринку та галузевої політики, з появою нових індикаторів розвитку регіонального середовища в якому підприємство функціонує, з поведінкою конкурентів та умовами конкуренції тощо.

Стратегічний план у своїй реалізації повинен визначати організаційну структуру, яка забезпечує координацію різних операцій виробництва та спиратися на систему принципів, за допомогою яких здійснюється оцінювання ефективності роботи підприємства. Важливими принципами стратегічного планування є принцип динамічності та гнучкості. Останній обумовлює зміну попиту з мінімальними втратами часу та ресурсів, створюючи при цьому споживацьку потребу, гарантує можливість своєчасних змін у плануванні, які можуть бути викликані змінами у зовнішньому соціальному середовищі та

зумовлює співвідношення з принципом керованості та контролюваності, які враховують характер змін, періодичність, часові характеристики та особливості розвитку підприємства і галузі до якої воно належить. Принцип реалістичності розкриває характеристику грошових потоків, критерії ефективності інвестиційних проектів, сприяє прогнозуванню стратегії розвитку підприємства; принцип послідовності органічно доповнюється принципами постійності та повноти. Частота змін у плануванні ґрунтується на принципі пропорційності та багатоваріантності, який припускає розробку альтернативних варіантів та інформаційного забезпечення, сприяє підвищенню якості функціонування підприємства в середовищі, удосконаленню виробничого процесу через забезпечення повноти змістовної (розрахункової, стандартизованої, нормативної, правової) частини плану. Деталізація покращує якість планів, прискорює їх реалізацію, впливає на здатність моделювати процеси з підвищення ефективності діяльності підприємства, вона пропонує нові дієві механізми впровадження та реалізації ускладнених завдань, додаткові джерела фінансування. Деталізація планів передбачає кількість, типи та місцезнаходження цехів, розподільчих складів, засобів транспортування, методи вантажопереробки.

Деталізація планів сприяє виявленню помилок, відхилень у виробничих процесах, зумовлених невідповідною виробничою дисципліною, нестачею ресурсів, відсутністю професійних кадрів, змінами в управлінні. Деталізація планів сприяє накопиченню і вчасному аналізу інформації, яка може впливати на відносини з постачальниками або конкурентами, на забезпеченість ринку збуту продукції, стан і динаміку щодо виробничих запасів, якість поставленої сировини. Накопичена інформація та її вчасний аналіз убезпечує підприємство від раптового виникнення небезпек та кризових ситуацій, пов'язаних з постачанням матеріальних ресурсів, змінами у зовнішньому та внутрішньому середовищі, з політикою конкурентів, втратою логістичних мереж, або зміною постачальників. Планування не можна розглядати окремо від контролю, який передбачає виявлення і аналіз факторів, які перешкоджають досягненню запланованих результатів та їх оцінювання. Навіть найкращі плани не будуть реалізованими, якщо не забезпечити поетапний контроль за їх виконанням.

Серед планів, фінансовий план підприємства (в сучасному форматі його розуміння) - це визначення напрямів безлічі продуктів і товарів, які користуються попитом і готових до реалізації, вибору фінансових джерел, розподілу фінансових ресурсів, а також контролю за реалізацією окремих фінансових заходів (платежі, виконання кошторисів, оплата працівників).

Фінансове планування являє собою процес розробки системи фінансових планів і планових нормативних показників із забезпечення розвитку підприємства необхідними фінансовими ресурсами і підвищення ефективності його фінансової діяльності в майбутньому періоді. Фінансове планування базується на використанні якісного прогнозування основних показників виробничої діяльності, ринкової кон'юнктури, стану грошового обороту й курсу

гривні [6, с. 150-153] та сприяє оцінюванню необхідного обсягу коштів для реалізації намічених цілей, оцінки строку повернення позикових коштів.

Всі принципи, які зумовлюють формування планів підприємств легкої промисловості знаходяться в синергетичному зв'язку з інформаційною складовою, системами інформаційного забезпечення, які служать запорукою відповідності системи збору, накопичення, обробки інформації та її збереження організаційній структурі управління підприємством.

Системи інформаційного забезпечення, незалежно від архітектури і сфери їх застосування містять один – єдиний набір складових компонентів: функціональні та організаційні системи обробки даних, організаційні. Функціональна компонента містить функціональні підсистеми та задачі, моделі і алгоритми. Компоненти системи обробки економічних даних складаються із інформаційного забезпечення, технічного забезпечення. Організаційна компонента складається з організаційної структури управління, кваліфікаційного персоналу тощо [7, с. 292].

Накопичені проблеми з питань розвитку підприємств легкої промисловості не вирішуються в повному обсязі на законодавчому рівні, недосконалість та часті зміни податкової політики, порушення митного законодавства, засилля надмірним обсягом імпортованих товарів легкої промисловості, які заповнили ринки збуту України, невизначеність підприємствами шляхів подолання конкуренції, відсутність моніторингових досліджень щодо фактичного обсягу продажу товарів легкої промисловості, нерозвиненість власної сировинної бази і логістичних мереж, існування давальницьких схем сировинного забезпечення виробництва, нестача оборотних коштів та ціла низка інших проблем впливають на ефективність роботи підприємств легкої промисловості, знижуючи їх конкурентоздатність.

Низкою важливих чинників, які також не сприяють розвитку підприємств легкої промисловості є брак навичок та низький професійний рівень підготовки менеджменту, не володіння ним в повній мірі знаннями щодо управління виробничим процесом, недостатня поінформованість про кон'юнктуру на ринку, механізми розподілу ринку за сегментами, про ціни та присутність конкурентів, їх чисельність, масштаби їх виробництва. Формалізована система управління та відсутність контролю з боку керівництва, нерозвиненість механізмів взаємовідносин у зовнішньому середовищі, слабкий взаємозв'язок між підрозділами у внутрішньому середовищі також не сприяють розвитку підприємств легкої промисловості, а відсутність ефективних комунікаційних каналів приводить до нестачі або викривлення інформації, ускладнює прийняття керівником підприємства вірних, відповідних до ринкових вимог управлінських рішень.

Для розв'язання цих проблем потрібні безумовно інвестиції, кваліфіковані спеціалісти, політична та економічна стабільність в країні. Створення таких умов знаходиться поза межами компетенції підприємства. Але є ще одна передумова,

що залежить тільки від підприємства – підвищення конкурентоспроможності менеджменту, яка створюється завдяки використанню сучасних та таких, що відповідають умовам діяльності підприємства, управлінських інструментів [8, с. 87].

Що стосується керівника підприємства, то важливим є його особиста модель та структура управління підприємством ним запропонована, вміння вирішувати проблеми управління або виробництва шляхом порівняння поточних індикаторів, показників і подій у часі, як зовнішнього так й внутрішнього середовища, вміння орієнтуватися на довгострокову перспективу та бути готовим до негативних змін. Методи і механізми управління основним виробництвом повинні знаходитися в компетенції керівника. В інших випадках ситуація може призвести до втрати або зміни орієнтирів, викривлення або ігнорування цілей, невизначеності у формуванні завдань, кардинальної зміни завдань у виробничій сфері, їх підміни, що спричинить появу небезпек та виникнення ризиків, помилок, які сприятимуть формуванню хибної стратегії, а, отже, зменшенню прибутків, втрати ринку. Застосовуючи організаційно-розпорядчі методи управління, управлінські інструменти, підприємства легкої промисловості можуть впливати на усунення деякої частини означених факторів.

Вчасність проведення оціночного аналізу зайнятості ринку, його наповнення, отримання достовірної інформації щодо конкурентів та затребуваності їх продукції, якості та умов, в яких виробляється продукція конкурентів, забезпечення ефективного маркетингового планування та розуміння його специфіки, формування оптимальних за обсягом та структурою оборотних коштів, ці чинники мають особливе значення у використанні ринкових інструментів, які дають сигнал про слабкі сторони, про уразливі місця щодо постійних змін трансформаційної системи. Зміст такої системи полягає в удосконаленні технологічного процесу виробництва, зміцненні виробничого потенціалу видів продукції легкої промисловості з урахуванням ринкових умов та попиту на ринку, у збільшенні частки високотехнологічних і інноваційних складових, у застосуванні міжнародних стандартів щодо екологічних вимог на продукцію легкої промисловості, її якості.

Підприємства легкої промисловості в своєму розвитку стикаються з великими ризиками, наприклад, нестабільністю зовнішнього і внутрішнього середовища, що впливає на зміну потреб споживачів або їх часткову втрату; інфраструктурними змінами, складністю у кредитуванні, низьким рівнем рентабельності. Підприємства змушені системно та безперервно впроваджувати дії, які пов'язані із стимулюванням нових технологій і відповідно, змінюватися, згідно з сучасними викликами, активізувати діяльність щодо формування інноваційного потенціалу, який виступає комплексною характеристикою спроможності підприємства до розвитку інноваційної діяльності.

Підприємство легкої промисловості, в стратегічному плані якого передбачено розвиток шляхом впровадження інновацій, схиляється до

застосування нестандартних рішень та підходів, змінює застарілі стратегії управління новими, заснованими на наукових розробках, методах та експертних оцінках рівня інноваційної спроможності підприємства, інформаційних аналітичних показниках, моніторингових спостереженнях, зіставленні виробничих можливостей підприємства, його потенціалів і ресурсів з реальним ринковим попитом на продукцію. Залучення інвесторів дозволяє диверсифікувати ризики, створити сприятливі умови для підприємства у формуванні оборотних коштів, структура і склад яких впливають на ресурсний потенціал підприємства, забезпечують його здатність вчасно реагувати на небезпеки, уникати дій конкурентів, скерованих до розхитування стабільного стану; нарощувати прибуток та використовувати переваги стратегічного управління, виконувати свої боргові зобов'язання.

Недостатність ресурсної бази, малопотужний економічний потенціал на перспективних напрямках інноваційного розвитку підприємств легкої промисловості можуть спричинити диспропорції у технологічному процесі, знизити можливості розвитку його високотехнологічних систем. Початок інноваційної діяльності, впровадження інновацій, саме по собі ці процеси несуть немалі ризики та можуть істотно впливати на стан рівноваги підприємства. Так як виробнича сфера підприємства є більш затратною по відношенню до інших сфер, вона найбільше схильна до радикальних трансформацій, піддається ризикам та небезпекам. З метою утримання підприємства в стані рівноваги, забезпечення удосконалення і модернізації виробничих процесів, підприємства легкої промисловості передбачають залучення механізму виявлення і оптимального використання внутрішніх резервів – фінансових та економічних, через прискорення обігу оборотних коштів, які здійснюють вплив на рівень сталості соціальних, інформаційних і екологічних складових.

Суттєве зростання обсягів виробництва з орієнтацією на вітчизняного споживача, розвиток сировинної бази, поступове скорочення і відмова від давальницьких схем сировинного забезпечення виробництва, проведення технічного переоснащення та реконструкцію підприємств легкої промисловості зі створенням умов для вертикальної інтеграції виробництва, в тому числі із залученням іноземних технологій і інвестицій, на оптимізацію підприємств легкої промисловості з метою посилення гнучкості виробництва та конкурентоспроможності, створення системи захисту та стимулювання вітчизняного виробника й внутрішнього ринку, має стати першістю в розвитку легкої промисловості [5, с. 129,130].

Висновок. Чинником, що негативно впливає на розвиток прогресивних технологічних процесів підприємств легкої промисловості є невирішеність проблеми впровадження механізмів реалізації промислової бюджетної політики, яка зумовлює потужність економічного потенціалу внутрішнього та зовнішнього середовища, ефективність використання ринкових принципів та інтеграційних процесів. У функціонуванні підприємств легкої промисловості в недостатній мірі

застосовуються дієві механізми стимулювання впровадження науково-технічних досягнень. Ринкові перетворення, які відбуваються в середовищі, політика, яка не відповідає сучасним вимогам розвиненого суспільства та ринку споживачів спроможні спричинити не лише втрату досягнутих високотехнологічних показників і тенденцій до зростання, а й зумовити розвиток криз та негативних станів, таких, як значний спад виробництва, втрата ринку, зниження якості продукції, зростання безробіття та поглиблення соціальної напруги в суспільстві.

На незадовільному рівні залишається діяльність підприємств легкої промисловості з впровадження інноваційних технологічних процесів та інноваційної діяльності, роботизації та автоматизації; повільно втілюються нові ідеї, застосовуються новітні сучасні матеріали і техніка, ІТ-технології та інформаційні системи.

Удосконалення виробництва, модернізація основних виробничих сегментів є головними шляхами підвищення конкурентоспроможності продукції легкої промисловості, яка буде реалізовуватися на ринку. Нарощування обсягів виробництва продукції за цінами, які відповідатимуть витратам підприємства та вимогам ринку, за умови поліпшення якості та збереження споживацької цінності продукції, її реалізація на ринках, умови розвитку якого відповідають вимогам споживачів, є основним джерелом збільшення доходу підприємств легкої промисловості.

Комерційні перспективи підприємств легкої промисловості знаходяться в залежності від впливу чинників, що аналізуються за результатами проведеного моніторингу, якому має передувати отримання виробничих характеристик, висновків щодо можливості придбання необхідних для виробництва матеріальних засобів, високотехнологічного обладнання та поповнення інших ресурсних запасів, здійснення серійного виробництва, забезпечення процесу виробництва професійними кадрами щодо інструментів управління ефективною роботою яких, відносять оцінку вкладу працівників з наступним складанням планів і графіків підвищення їхньої кваліфікації.

Синергетичне поєднання цих чинників, застосування політики ефективного їх використання у діяльності підприємств легкої промисловості, забезпечать необхідні темпи їхнього зростання.

Література:

1. Ілляшенко С.М. Проблеми управління інноваційним розвитком підприємств у транзитивній економіці: монографія/за заг. ред. д.е.н., проф. С.М. Ілляшенка. – К.: Університетська книга. 2005. – 582 с.
2. Довгань Л.Є., Каракай Ю.В., Артеменко Л.П. Стратегічне управління: навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури. 2009. – 440 с.
3. Белоусова К.І. Стратегічне позиціонування промислового підприємства: монографія. – К. В: СЛУ ім. В. Даля. 2012. – 204 с.
4. Сорока П.М., Сорока Б.П. Інформаційний менеджмент: навч. посіб. /П.М. Сорока, Б.П. Сорока/– К.: Університет «Україна», 2008. – 535 с.

5. Ахромкін Є.М., Серебряк К.І., Зубенко О.А., Кудріна О.Ю. Пріоритети промислової політики регіону: монографія. – К.: СЛУ ім. В. Даля. 2013. – 180 с.
6. Ляшенко О.М., Сумцов В.Г. Основи фінансового менеджменту: теорія і практика: навчальний посібник. – Луганськ: Вид-во СЛУ ім. В. Даля, 2008. – 432 с.
7. Серебряк К.І. Інформаційна інфраструктура економічного співробітництва регіонів України: питання теорії та практики розвитку: монографія/ К.І. Серебряк. – К.: СПД Чалчинська Н.В., 2017.- 408 с.
8. Погорелов Ю.С., Бондаренко С.С. Технології управління сучасним промисловим підприємством: монографія/Г.В. Козаченко, Ю.С. Погорелов (та ін.); за ред. Г.В. Козаченко. – «Промдрук». 2013. – 390 с.

References:

1. Illjashenko, S.M. (2005). *Problemi upravlinnja innovacijnim rozvitkom pidpriemstv u tranzitivnij ekonomici [Problems of management of innovative development of enterprises in transitive economy]*. K.: Universitets'ka kniga [in Ukrainian].
2. Dovgan', L.Є., Karakaj, Ju.V., Artemenko, L.P. (2009). *Strategichne upravlinnja: navchal'nij posibnik [Strategic management]*. K.: Centr uchbovoi literaturi [in Ukrainian].
3. Belousova, K.I. (2012). *Strategichne pozicionuvannja promislovogo pidpriemstva [Strategic positioning of an industrial enterprise]*. K. V: SNU im. V. Dalja [in Ukrainian].
4. Soroka, P.M., Soroka, B.P. (2008). *Informacijnij menedzhment [Information management]*. K.: Universitet «Ukraina» [in Ukrainian].
5. Ahromkin, Є.М., Serebrjak, K.I., Zubenko, O.A., Kudrina, O.Ju. (2013). *Prioriteti promislovoi politiki regionu [Priorities of industrial policy of the region]*. K.: SNU im. V. Dalja [in Ukrainian].
6. Ljashenko, O.M., Sumcov, V.G. (2008). *Osnovi finansovogo menedzhmentu: teorija i praktika [Fundamentals of financial management: theory and practice]*. Lugans'k: Vid-vo SNU im. V. Dalja [in Ukrainian].
7. Serebrjak, K.I. (2017). *Informacijna infrastruktura ekonomichnogo spivrobitnictva regioniv Ukraïni: pitannja teorïi ta praktiki rozvitku [Information infrastructure of economic cooperation of regions of Ukraine: questions of theory and practice of development]*. K.: SPD Chalchins'ka N.V. [in Ukrainian].
8. Pogorelov, Ju.S., Bondarenko, S.S. (2013). *Tehnologïi upravlinnja suchasnim promislovim pidpriemstvom [Technologies of modern industrial enterprise management]*. K: «Promdruk» [in Ukrainian].